

KÕIGI MADE TÕOLISED ÜHINEGE

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Vaeselt Rannalt

Lugematuid halle tuulikuid kergib üles all halli taeva
kivine taevas ja kivine rand aheldab pilgu kaugele kaeva.

Ümber ja kõrval kõrõend kadakad — kolmekandilised sambad,
mille latvu närvivad tummalt niiskesilmilised saare lambad.

Vast harva pähklametsade kuld, pae, siin madalad kiviaiad,
mere sinetus, hallid kalurüütid ja nende ees võrgu vaiad.

Sügise udune päev laskund üle saare alla määrdind tiiva
all rannas, tüün meri peksab igavalt valget kalda liiva.

Varssi õhtu, kustutab valguse vaevaga põlevat halli tahti,
avaneb majaka verine silm, läbi õõ peab tummana vahki.

Kalurüütides vaesuse lõhn, laste riid... merirohte lõhnamas vees...
Kalakorvi viivad rannast kõhn naine ja küürakas mees.

Vale ja jumalasõnaga noorsotsialistide vastu!

Nagu ajalehtedest näha, Laiuse pastor ja riigikoguliige Jaan Järve (kristl.) on esitand Riigivanemale märgukirja noorsotsialistide usuvastase kihutustöö kohta, kus pääle muu on kõneldud sellest, et noorsotsialistid levitavad usuvastaseid lendlehti (üks pandud koguni Tallinna Pühavaimu kiriku uksele), revüüdes laulvat lorilaule riigihümni viisil j.m. Arusaadavalt see kõik ei ole mitte

süütu unenägu, vaid andmed, mida on võimalik nimetada valeks, kuna meie teada märgukirja autor ei ole õiendand oma ekslikke andmeid.

Noorsotsialistid! Endisest suurema hooça organiseerimistöõle, liikmete juurdevõitmisele ja enda sotsialistlikule edasiarendamisele! Andkem vastus kodanluse „kristlikule“ päalletungile oma ridade koondamisega!

Sotsialistliku liikumise külgetõmbejõud, võiks öelda: olemasolu õigustus on just selles, et võime öelda: meie ei ole partei nagu nii ja nii palju teisi, meie oleme midagi muud, meie oleme maa sool, meie oleme tuleviku partei, meie oleme teissugused kui teised. Ei oleks midagi lühinägelisemat, kui pidada seda ainult reklaamiks või parteiliseks üleolekuks. Sotsialistliku liikumise tõusu aeg on ka alaliselt kaduva usu aeg kapitalismi. Sellest hetkest pääle, kui sotsialistlik partei oma taktikas ja esinemises alandab enda

tosinaparteiks, ta peab arvestama, et olla visatud nagu iga teine partei poliitilise võitluse lainetuses süia ja sinna, mõnikord pärast valimisvõitu moodustada valitsus, saamata aga seejuures uue ühiskonna kandjaks. Osavõtt riigivõimust võib taktikasunaan kõlvata paariks aastaks; aga visioon, mis tõmbab kaasa hulki ja enne kõike noori kestmalt, mis üldse sobib sotsialistliku liikumise ajaloolisele funktsioonile, on eranditult ühiskonna täielise vallutamise ja ümberkorraldamise visioon.

Albert Lauterbach.

Seltsimees Richter Mareinis

13. septembril Austria fašistid tegid katse võtta riigivõimu oma kätte, ja alustasid siis provintsis sotsialistide tagakiusamisega. Austria sotsiaaldemokraatliku partei juht Otto Bauer kirjutas siin ühest episoodist selles võitluses, kus organiseeritud töölisklass pani sangarlikult vastu.

□

Kolmapäeval olin seltsimees Sever'iga Marein'is Kapfenberg'i lähedal.

Väikeses külas töölistarvitajateühingul on oma maja. Keldrikorral pood. Teisel korral tööliskorterid. Ühes elab seltsimees Reinisch, tarvitajateühingu laduhoidja, teises seltsimees Richter, kohaliku sotsiaaldemokraatliku organisatsiooni esimees.

Läheneb majale. Kõik aknad on lastud läbi! Kõigi akende ümber kuulide jälgi müüris!

Richter tuleb meile vastu. Halli-juukseline mees. Pensionil olev raudeelane.

Ta viib meid oma korterisse. Korterite uks on täis kuuliaukusid. Kõik mööbel on lastud läbi. Laes ja seintes määratu hulk kuulijälgi.

Mis on sääl juhtund? Richteri naine väriseb veelgi, kui on juttu putsioöst. Richter ise jutustab rahu-likult, naeratades.

Putsiööl, kella kahe aegu öösel, tulid kukesabalised, umbes kaks tosinat meest, tarvitajateühingu maja juurde. Nad nõudsid kummaltki

seltsimehelt korterite uste avamist. Kumbki keeldus. Bandidid võinuksid murda ukseid sisse; aga selleks kukesabalised — kaks tosinat meest kahe vastu! — olid liig arad. Nad kartsid, et Reinisch'il ja Richter'il on revolver, ning nad lasevad esimesed sissetungijad maha. Siis bandidid hakkasid jalgvääpüssidega laskma kumbagi korterisse aknast ja uksest, sundimaks kumbagi seltsimeest alistuma.

Reinisch oli voodis. Kuulid läbisid seda kohta. Ta pidi alistuma, kui mitte lasta end voodis tappa.

Richter selle vastu hüppas just ukse kõrvale nurka. Sääl ta oli surunud alas: heimwehri lastud kuulid läksid temast mööda.

Neli tundi Richter seisib oma toanurgas, revolver käes, kuna kuulid lendasid temast mööda. Richter ei alistund.

Neli tundi ta naine lamas kõrvalt. Kuulid lendasid temast üle. Richter ei alistund.

Üks mees kahe tosinatu vastu. Neli tundi. Richter ei alistund.

Nelja tunni pärast seltsimehi tuli kohale. Nad hüüdsid Richter'it purukslastud aknast. Nad palusid teda, et ta ei mängiks kauem enda ega oma naise eluga. Mis ei õnnestund bandidide kuulidele, õnnestus seltsimeeste palvele. Richter avas ukse. Ta viidi vangina heimwehri kantseleisse.

Sajad on Kapfenbergis töötä, sellepärast et nad on ustavad oma veenudele. Mõned neist on läind Prantsusmaale ja sääl uppund. Mõned neist on tapetud heimwehri bandidide poolt. Teised nälgivad naise ja lastega, kuna nad on sotsialistid. Ja ometi nad ei ole end painutand, end lasknud murda.

Kõigist Kapfenbergi piirkonna seltsimeestest aga mareinlased on kogend kõige halvemat. Sääl valitseb hirmsaim heimwehri terror. Seltsimehed, Richter eesotsas, on ohverdand oma vaba aega ja raha tarvitajateühingu keldri ehitamiseks, ja

nõnda loond omale koosolekuruumi. Nad võivad koguneda Mareinis ainult katakombides.

Tahate öelda oma noortele, mis on tõeline, võltsimatu, täieline sotsialist? Teie ei tarvitse kõnelda kaheksakümmendaist aastaist. On kangelaasi ka meie ajal, meie keskel!

Jutustage neile Kapfenbergi ustavaist seltsimeestest, kes pigemini nälgivad aastate kaupa naise ja lastega, kui et annaksid ära oma vendi! Jutustage neile katakombidest Mareini tarvitajateühingu all! Jutustage neile ballaadi seltsimees Richteri Mareinis!

ERIK TUIMAN

Nõukogude Liit teel sotsialistliku majanduse poole

1. Sõjakommunismist NEP-i kaudu riikliku plaanmajanduseni.

Vene 1917. aasta oktoobrirevolutsioonile, mil enamlased vallutasid võimu, järgnes kodusõda Euroopa kapitalistlike riikide toetatud Vene reaktsoonäärde ja nende hässitatud talupojasalkade ning äsja formeeritud punaväe vahel; see katkestas kogu tulunduselu ja hävitas produktsiooni. Enamlased, võideldes kontrerevolutsiooni vastu, lootes maailma proletaarse revolutsiooni puhkemisele, püüdsid dekreetide abil teostada proletaarlikku naturaalmajandust. See ajajärk Vene revolutsioonis on tuntud *sõjakommunismi* nimetusega. Aga maailmarevolutsioon jäi tulemata, riigil puudusid abinõud hävitatud tööstuse ülesehitamiseks, linnad nälgisid, talupojadelt ei suudetud isegi sõjaväe abil sundrekvireerimistega vajalikku hulka vilja saada.

See olukord sundis Nõukogude valitsust teostama pööret majanduspoliitika juhtimises. Sündis n.n. NEP (uus majanduspoliitika). Lubati ja isegi soodustati eraettevõtjate tegevust, püüdes tööstuse ülesehitamiseks meelitada juurde väliskapitali. NEP-i ajajärk on öieti purustatud majanduselu ülesehitamine erakapitali abil. Nii näemegi, et tööstuse produktsioon, mis kodusõja ajal oli langend 20%-ni ennesõjaaegsest, juba 1926./27. majandusaastal jälle tõusis 1913. a. produktsiooni kõrgusele.

Aga NEP-iga kasvas ka kontrerevolutsiooni hädaoht, kuna linnades ko-

sus uus kodanlus, maal muutusid Nõukogude võimule hädaohlikuks „kulakud“ (jõukad talupojad), ja teisest küljest, revolutsiooni kandja linnaproletariaat, nähes revolutsiooni vaibumist, muutus Nõukogude valitsusele ükskõikseks.

Samal ajal oli tarvis uusi tööviljalusi muretseda rahvaarvu juurdekasvule. Venes iga aastaga rahvaarv kasvab 3,5 miljoni võrra, nii et juba 1924. a. see tõusis ennesõjaaegsele kõrgusele. Rändamine maalt linnu suurendas tööpuudust. Nõukogude valitsus tegi majanduspoliitikas jällegi täispöörde — sotsialistliku plaanmajanduse suunas. *Viieaasta majandusplaaniga* (viisaastak) astume Vene revolutsiooni ajaloo õieti kolmandasse pääarengjärku. Kui sõjakommunismi päevil produktsioon langes ja NEP-i ajal ehitati üles *vana produktsioon*, siis viisaastak tähistab majanduslikku *uudisehitust*.

2. Viisaastaku industrialiseerimiskava.

Plaanikindlalt, kuigi suurte pingutustega tahetakse Nõukogude-Venes lühikese ajaga jõuda järele (ja isegi ette) Lääne-Euroopa ja Ameerika aastaid kestnud tööstuse arengule. Mahajäänud põllumajandusmaa lühikese ajaga peab muutuma arenend tööstusriigiks, sellega ühtlasi revolutsiooni kandev tööstusproletariaat, kes senni rahvaarvust moodustab väikese osa, peab saama ka arvilise ülekaalu.

Juba 1925. a. pääle Riiklik majandusplaani komisjon (Gosplan) sta-

tistika põhjal töötab välja *kontrollarvud* järgmiseks aastaks. Esialgu neil polnud suuremat tähtsust, kuna statistika oli nõrk. Aga juba majandusaastaks 1928./29. kuni 1932./33. koostati üksikute tööstusharude osakavade ühtlustamisel üldine viieaasta plaan, mida nüüd teostatakse. See on õieti palavikuline tööstuse ja eriti produktsoonivahendite tööstuse ülesehitamine statistikale rajatud kava kohaselt. Ta ei moodusta küll absoluutset, vaid eeldab mitmeid variante; nii minimaal- ja optimaal- (soovitava) variandi vahe kõigub 20%, nii et plaani teostamise aeg võib töosta isegi 6 aastani. Iga-aastaste tulemuste põhjal tehakse plaanis parandusi järgnevaiks aastaks.

Kuna esimese plaaniaasta möödumisel saavutised pea eranditult ületasid kavad, mõnes harus (õlitööstus, elektrofitseerimine) isegi mitmekordselt, püstitati loosung: viisaastak nelja aastaga, õliproduktsoonis isegi kolme aastaga. Sellekohaselt koostatigi järgmise aasta kava, mida küll täita ei suudetud, aga ometi ka teisel aastal teostati esialgne aasta-kava.

Tähtsam osa viisaastakus on *finantseerimine*. Väliskapitali — pikaajalise krediidi abil (nagu ehitati tööstust tsariajal, nagu ka praegugi kodanlikes riikides) Venemaa industrialiseerimine oleks lihtne. Viisaastak on aga koostatud *endafinantseerimise* põhimõttel ja sellisena ta nõuab pingutusi kõigilt, eriti laiadelt töötavailt rahvahulkadelt, kelle tarbed on õige piiratud. Industrialiseerimiskava nõuab, et suurem osa tööst läheks mitte tarbeainete valmistamiseks, vaid tööstuse ülesehitamiseks.

Siin teostub suurim ja kiireim kapitali *akumulatsioon* (kapitali *uuesti* kogunemine tööstuse investeerimiseks) ajaloos, mida kapitalistlike vahenditega kunagi pole suudetud Milline ulatus sel on, näeme juba sellest, et üldine tööstusse mahutatud kapital viie plaaniaasta jooksul peab muutuma enam kui kahekordses, seejuures produktsoonivahendite tööstuses enam kui 2,5-kordseks, tarbeainete tööstuses vaevalt 1,5-kordseks.

Tööstuse finantseerimine koormab rängalt riigi eelarvet (kuna ühiskonnastatud majandussektor kasvab — 1928. aastal sellele langes kogu rahva sissetulekust 52,7%, 1930. a. juba 73,7% ja 1931. aastal see peab tõusma 81,7%-le). Kulude katmiseks on vähe maksudest (mis eramajapidamissektori kahanemisega relatiivselt vähenevad), on arendatud tugevasti sisemiste laenude tegemist. Tähtsama osa aga peab andma produktsoonikulude kokkuhoid — tööviljakuse tõstmine, millele vastavalt selles ulatuses palgad ei tõuseks ja tarbeainete hinnad ei langeks. Saadud vahe mahutatakse uuesti tööstusse.

Aga just siin kerkivad suuremad raskused, mis põhjenevad päämiselt organisatsiooni puudulikkuses (toorainete mitte õigel ajal saamine jne.), samuti on puudus oskustöölised ja tööjuhtidest — tehnikuist, inseneridest. Ka ei julge üksik juht enda riisikol võtta ette katseid väljaspool kava, sest nende ebaõnnestumisel Nõukogude terroristliku diktatuuri juures ta kaotaks mitte ainult koha, vaid ka pää.

Teisest küljest sama diktatuur tarbeainete hulga ja hinna kindlaksmääramisega vähendab inflatsiooni lüüa dohtu. Tööstuse finantseerimiseks Nõukogude valitsus on sunnitud laskma rahamärke ringvoolu enam, kui see vastab kullakattele. Kapitalistlikus anarhilises majanduses see tooks kaasa tingimata rahaväärtuse langemise ja tarbeainete hindade tõusu. Nõukogude Venes tuntakse vaid tarbeainete vähesust, kuid sellel, nagu eelpool nägime, kogu industrialiseerimiskava põhjenebki.

3. Põllumajanduse mured.

Ennesõjaaegne Euroopa „viljaait“ Venemaa, oli sunnitud linnaelanike toitmiseks pärast revolutsiooni vilja isegi sisse vedama. Ometi kodu-sõja ajal, kui tööstuse produktsoon langes 20%-ni ennesõjaaegsest, põllumajanduse produktsoon püsis 68%. Juba majandusaastal 1925/26 põllumajanduse produktiooni hulk saavutas ennesõjaaegse kõrguse (tööstuses alles 1926./27. a.). Vastolu peitub siin põllumajanduse korralduses. Ni-

melt väikemaapidamised ei produtseeri kunagi palju turu tarvis. Enne sõda suurmaapidamised produtseerisid vilja 12% kogu produktioonist, seejuures turule saatsid 21,6%. Suurtalundid, andes $\frac{1}{3}$ üldproduktioonist, rahuldasiid $\frac{3}{4}$ kogu turunõudmisest. Nii keskmised ja väiketalupidajad, kes produtseerisid üle poole, turule pea midagi ei saanud.

Revolutsiooni ajal jaotati turunõudeid täitvad suurmaapidamised, suurtalupidajad, vastolus Nõukogude valitsusega, ei müünud sellele vilja, päälegi puudusid turul tööstussaadused, mida talupojad nõudsid. Ka kõigile sundvahendeile vaatamata Nõukogude valitsusel ei õnnestunud saada vajalist hulka vilja linnade toitmiseks, rääkimata väljaveost. Ometi väljavedu on Nõukogude valitsusele tähtsaim, et selle eest saada masinaid.

NEP-i ajal sellepärast ka suurtalupoegadele tehti soodustusi, vastandina sõjakommunismi järgule. Vilja ometi tarvilikul määral ei saadud, maal aga suurenes kontrevolutsiooni hädadoht „kulakute“ majandusliku võimu kasvamisega — veel 1927. a. 24 miljoni talundi tarvis oli ainult 9 miljonit atra ja 8 miljonit äket.

See olukord sundis Nõukogude valitsust asutama riiklikke suurmaapidamisi. Traktorite ja moodsate põllutöömashinatega riiklike „viljavabrikute“ kõrvale asutati veel talupoegade kollektiivmajapidamisi, kes koos pidid varustama linnu viljaga ja hoolditama ka väljaveo eest, uuesti hakati tarvitama surveabinõusid „kulakute“ vastu.

Esialgse viisaastaku järgi viie aasta jooksul oleks kollektiviseeritud 6 miljonit talundit, nii et 1932./33. aastal riigimõisad (sovhozid) ja kollektiivmajapidamised (kolhozid) oleksid produtseerinud 15% kogu viljahulgast ja rahuldanud turgu 50% ulatuses. 1930. a. alul aga tehti järsk pööre, ja sundkollektiviseerimise tagajärjel likvideeritud talundite arv tõusis ainult kuue nädala jooksul juba 14 miljonini, seega umbes 50%.

Sundkollektiviseerimise tagajärjel aga langes kollektiivide tööviljakus (tapeti loomad enim jne.), polnud

ka võimalik neid varustada põllutöömashinatega tarvilisel määral.

See sundis valitsust jällegi võnkuma, ning lubati kollektiividest välja astuda soovijail. Seda luba kasutati, ja kollektiivide arv langes; siis hakkas ta aeglasemalt uuesti tõusma, ja 1. juuliks 1931. a. oli uuesti umbes 50% talundeid kollektiviseeritud.

Valitsus on pöörnud erilist rõhku just kollektiivmajapidamistele tehniliste soodustuste muretsemisega. Nii põllumajanduse elektrofitseerimine on pääle riigimõisate haarand kollektiivmajapidamisi, kuna eratalundid sest vähem osa saand.

Viieaasta plaanis on ette nähtud turduv külvipinna suurendamine, maade kuivatamis- ja niisutamiseade ehitamine. Pääle viljakasvatuse pannakse aga erilist rõhku puuvilla ja suhkrunairi suureviisilisele harimisele, et viie plaanaasta möödudes neid aineid poleks ümbertöötamiseks vaja vedada sisse. Sama sihti taotleb ka Turksib (Turkestani-Siberi raudtee). Raudteede ehitamine plaanikohaselt on just põllumajanduse arengule suure tähtsusega.

4. Nõukogude Vene maailmatulunduses.

Nõukogude Vene majandusplaanis on suur auk, nimelt maailmaturg, mille kõikumised mõjustavad Vene majandusplaani teostamisse. Tehniliselt mahajäänud maad ei saa oma majanduselu ja tööstust arendada erakuna. Nõukogude valitsus pole mõelnudki eralduda maailma tulunduselust, vastupidi viisaastak eeldab väliskaubanduse tõstmist kahekordseks.

Väliskaubanduse plaan on seatud kokku maa industrialiseerimise nõuetele vastavalt. Sisseveost 84,9% viisaastaku jooksul peab langema produktioonivahenditele (masinate) ja osalt toorainetele (puuvill, vask, alumiinium ja teised metallid), kusjuures toorainete osa plaanaja jooksul järjekindlalt peab langema — nende valmistuse kasvades kodumaal. Et ka seesugune sisseveo jaotus peab tähendama ohvrit tööstuse ülesehitamiseks nagu kogu kavagi, selgub veel

enam sellest, kui sisseveo jaotust võrrelda ennesõjaaegse perioodiga, mil samuti toimus maa industrialiseerimine, siis produktsioonivahendite sissevedu oli üldisest sisseveost ainult 53,6%.

Praegu aga raskendab Nõukogude väliskaubandust väliskrediidi puudus: ta peab sisseveetavate kaupade eest kehe maksma. Sellele vastavalt on kavas märgitud väljaveo tõstmine viie aasta jooksul 125% võrra, mis väljavedu peab andma ülejääki 800 miljonit rubla, mis kulutatakse välisaatkondade ülespidamiseks ja välismaa tehniliste asjatundjate tasuks.

Väljavedu pole mitte liigsete kaupade mahutamiseks, vaid sisseveo katteks (väljaarvatud ainult petrol, tubak ja manganiärtsid). Muid kaupu: vilja, loomi, metsa- ja mäetööstuse saadusi veetakse välja vaid hädasunnil. Samal ajal aga Nõukogude Vene püüab turule toimetada (eriti Aasias) ka oma *tööstusprodukte*: tekstiilkaupa, raua ja terase saadusi, mille hulk viisaastaku jooksul peab tõusma võrdseks põllumajandussaadustega, mil kogu väljavedu peab ületama 1913. a. väljaveo % võrra.

Sellist plaanikindlat väliskaubandust oma tööstuse ülesehitamiseks võimaldab ainult *riiklik väliskaubanduse monopol*. Ükski kaitsetoll ei saavutaks soovitud eesmärki. Ainult riikliku monopoli abil on sissevedu võimalik reguleerida tööstuse ülesehitamise kava kohaselt. Sama monopol võimaldab ka oma kaupadele üldse leida turgu välismaal. Venemaa on *sunnitud* müüma odavamate hindadega, sest temale sisseveetavad masinad on palju väärtuslikumad — rahvamajanduslikust seisukohast, kui ta ka poolmuidu (maailmaturu hindadega kui ka valmistamiskuludega võrreldes) peaks oma kaupu müüma. Naiivne oleks ka mõelda, et Vene dumpinguga paiskaks kapitalistlike riikide majanduse segi ja seega soodustaks maailmarevolutsiooni tekkimist. Alles viisaastaku sajaprotsendiline teostumine tähendaks Vene osa maailma väliskaubanduses ainult 4%, temast ees oleksid Ameerika Ühendriigid (14%), Inglismaa, Sakamaa ja Prantsusmaa. Sama vähe õigust on Vene dumpingust võtta

suu täis näiteks Ühendriikide majandusjuhtidel, kes vilja välisurul tööpoolest 12% müüvad odavamalt, kui siseturul, samuti Lõuna-Ameerika kohviistanduste omanikel. *Sedalaadi „dumpingut“* kui Nõukogude Liit püüab korraldada iga eksporteeriv riik.

Vene dumpingu juttudega püütakse ainult teha meeoleolu. Kui tööpoolest tahetakse mõnel pool keelata Vene kaupade sissevedu, siis see riivaks samal ajal kapitalistlike riikide tööstuste huvisid, kes Venes leiavad oma saadustele kaunis suure ostja.

Vene industrialiseerimiskava on, nagu nägime, lihtsalt seotud maailmatulundusega. Kui praeguses määratus tulunduskriisis kapitalistlik kord kõigub, miljonid ja kümned miljonid langevad tööpuuduse tagajärjel lootusetusse viletsusse, kriisi ei näi seiravtki Nõukogude tulunduse ameerikalikku ülesehitust. Tööpuudus Venes on samahästi kui kadund, ja kui töölised ning kogu rahvas kannatabki, siis ometi kindla lootusega paremusele. Viisaastaku lõpuni igatahes kõik jõud on rakendatud ülesehitustööle. Kuigi maailmaturul hinnad langevad — Nõukogude Venele on tähtis ainult kaup kauba vastu, hind rahas teda ei näi huvitavat. Aga siiski! Siin ongi tundmatu suurus Vene majandusplaanis, nimelt hinnad kõigilt ainetelt ei lange ühtlaselt. Kunni 1931. a. aprillini toorainete ja põllusaaduste hinnad on langed 31%, tööstuse valmisproduktide hinnad aga ainult 20%. Järelikult Nõukogude Vene, et vedada sisse plaanis eeldatud hulk masinaid, peab suurendama oma toorainete väljavedu 11% võrra, see nõuab suuri pingutusi, ja veel enam keeldumisi tarvitamises. On ka küsimus, kas ta suudabki oma väljavedu tõsta tarvilisel määral, sisseveo piiramine aga tähendab jällegi auku tööstuse ülesehitamiskavas. Näeme Nõukogude Venet ühest küljest koondamas välisesindusi, teisest küljest jälle igasugu abinõudega intensiivsustamas oma tööstust. Kui kõneldakse Stalini kursi muutmisest, tööaja, tasu jne. korraldamise suhtes, siis ei tähenda see taganemist,

vaid ainult *kompromissi viisaastaku teostamiseks*.

5. Viisaastak ja sotsialism.

Näeme 150-miljonilist rahvast meeleheitlikus tulunduse ülesehitustööd teel sotsialistliku plaantulunduse poole. Tõsi, Venes valitseb terror, ja terrorita nii mahajäänd maas poleks võimalikki teha säärast määratut tööd. Aga ükski, ka kõige verisem terror, ei suudaks sundida hulki uue ülesehitustööle. Sel rahval peab olema vaimustust, usku võitu. Ja seda usku Nõukogude valitsus on suutnud istutada ning säilitada hulkaes.

Kui noorkommunistide „löögirühmad“ suure vaimustusega lõhuvad tööd teha nii linnas kui maal, võttes endale alati raskemaid ülesandeid, siis paratamatult nad natukenegi seda vaimustust nakatavad ka kaastöölistele.

Tõsi, Vene töölise olukord on halvem Lääne-Euroopa töölise omast, aga ta oleks veel halvem Vene kapitalistide ekspluataerituna. Tõsi, Vene töölisel puudub demokraatia ja streigivabadus, aga ta tunneb end siiski enam vabana ja kogu tulunduselu peremeheks, kui kapitalistliku riigi tööline, kes, hoolimata esekujulikumastki käitسنõukogu korraldusest ja streigivabadusest, tööpuuduse ohvrina ei näe olukorra paranemist.

Kultuuritarvete rahuldamise poolt aga Vene tööline on Euroopa seltsimeestest ees: raamatukogud, kursused, tööliste ülikoolid, teater, filmid, näitused, mis tungivad viimastesse kolgastessegi.

Teoksilolevale viisaastakule peab järgnema veel 2 või 3 „viisaastakut“, mis peavad tõstma ta tulunduselu Ameerika tasemele ja isegi kõrgemale sellest. Kas see just nii suurel määral õnnestub, on küsimus, tähtis on aga, et Vene töörahvas selle esimese kangelasliku võitluse lõpetab võiduga. Järgmistes kavades juba *tarbeainete* valmistamisele on pööratud suurem tähelepanu, mis suurel määral parandab hulkade olukorda. Nende plaanide teostamiseks Nõukogude Vene vajab *rahu*. Sõda tõmbaks kriipsu läbi kõigist kavadest.

Ta peab küll hoidma valmis oma sõjaväe ja kulutama sellele summaksid, et olla valvel proletariaadi saavutiste kaitsmiseks, kui ükskõik mis maa kapitalism peaks tungima pääle. Viisaastaku ja järgnevate viisaastakute teostamine eeldab rahupoliitikat Vene poolt, jutt Vene sõjalistest päätetungidest Lääne-Euroopale või Aasiale, on kas pärit sõjakommunismi ajajärgust või kuritahtlik väljamõeldus.

Nõukogude Liit ja Euroopa töölistikond.

Agaga Euroopa tööliihulgad panevad tähele Vene seltsimeeste määratud ülesehitustööd sotsialismi suunas. Kuigi käesoleva viisaastaku teostamine ei tähendaiks veel sotsialismi, ometi on elavalt tõestatud, et sotsialistlikult suunatud plaanikindel üleshetustöö, isegi sellisel mahajäänud maal, nagu Venemaa, võib õnnestuda, olgugi suurte ohvritega. Miks siis sotsialismi teostamine ei õnnestuks enam edenend maadel, päälegi väiksemate ohvritega?

Tõepoolest, kogu Euroopa töölistikond, terve Sotsialistlik Internatsionaal on Vene revolutsiooni õnnestumise tunnustand kogu ilma töölistiklassi asjaks ja astund välja selle kaitseks. See tunnustamine ja kaitse olnuks palju mõjuvam ja Vene revolutsioonile toetavam, kui ainult komintern oma töölistiklassi lõhestamispuüetega ja Vene mahajäänud olude revolutsiooni meetodeid poleks püüdnud kuulutada ainuõigeiks kõigis olukorras.

Euroopa sotsialistlik töölistik klass oskab hinnata Nõukogude Liidu saavutisi, ja ta kahtlemata õpib viisaastakust väga palju. Kuid ta teostab oma organiseerimistöõ kindlamate meetoditega, töölistiklassi suurema sisemise demokraatia abil, kui seda on teind Vene kommunism. Praegu on Otto Baueri optimistlik ennustus meile tähiseks, et viisaastaku õnnestumine, mis tõenäoliselt kaotab sisemise vajaduse terroriks, loob ka eeldused seda sügavamaks arusaamiseks Nõukogude Liidu ülesehitustööst ja võimalused Euroopa proletariaadi koostööle Nõukogude Liidu töölistikonnaga.

Nõukogude Liit ja meie

Enam kui 150-miljonine rahvas kõrvaldab elule vaenulikuks saanud kapitalistliku tulundussüsteemi, asub äärmiselt rasketes oludes igasuguste senniste eeskujudeta looma sotsialistlikku ühiskonnakorda. Ta kannatab aastakümneid piiritud vilest, et saavutada paremat ja õiglasemat tulevikku. See on pilt praegusest Nõukogude Venest. Kas ei tähenda see maailmaajaloos ennenägematu sündmus kogu maailma sotsialistliku pöörde algust? Kas ei pea kogu maailma proletariaat nägema selles oma ühist asja? Eks ole ju kogu sotsialistlik töölisliikumine aastakümnete kestes võidelnud samuti sotsialistliku ühiskonnakorra suunas.

Ometi me ei arvestaks küllalt tõelikkust, kui sarnastaksime selle esialgse pildi Vene revolutsioonist kogu maailma proletariaadi sotsiaalse revolutsiooniga. Eksiksime, kui arvaksime nägevat Vene revolutsioonärjade võitlustes kogu maailma proletariaadi ainust ja õiget võitlusteed jõudmiseks sotsialismini. Püüame olla teadlikud Vene revolutsiooni ja selle juhtide väärtaktikas.

Sotsialistid on ikka rõhutanud, et ei või teostada enne sotsiaalsel revolutsiooni, kui on loodud selleks niihästi tulunduslikud alused kui ka vastav ühiskondlik kandja — teadlikult sotsialistlik proletariaat. Senni kui tulunduse ja proletariaadi areng pole jõudnud niikaugele, proletariaat peab võitlema poliitilise demokraatia eest ja abil.

Kui Venemaa asus enamlike revolutsiooni teele, tal polnud kumbagi nimetatud eeldust. Kui enne oktoobrirevolutsiooni puhkemist tuliselts kõneldi massile sotsialistliku korra maksmapanekust, siis ei mõeldud ega kõneldud kuigi palju selle reaalsest võimalustest. Ei nähtud teel võimalikke, koguni paratamatuid raskusi ega arvestatud massi kui revolutsiooni kandja kindla teaduse vajadusega. Revolutsiooni teguriks sai hetkeline vaimustus, mida õhu-

tati rutulise sõjalõpetamise ja kestva rahu lubadustega. Proletariaadi diktatuuri kindlustuseks sai otsekohene maajagamine, mis teostas vanu mittemarksistlikke narodnikute mõtteid. Aga varssi, kui kerkis nähtavale esimesi raskusi, kui revolutsioon ei leidnud loodetud jatku väljaspool Venet, siis massiline vaimustus ja usk sotsialistliku korra teostumisse hakkas ruttu kahanema. Hiljemini on tulnud nähtavale sellele esialgsele vaimustusele hoopis vastupidiseid voole, ja revolutsioon pole olnud mõeldavgi ilma vägivaldse diktatuurita ja terrorita. Praegugi, juba mitmeteistkümnendaastase agitatsiooni ja poliitilise kasvatustöö järele pole jõutud veel nõndakaugele, et võidaks, hädaohtutud sennistele saavutistele ja tulevikusihetidele, usaldada isegi kogu proletariaadile demokraatlikku enesemääramist.

N.-Vene üldine olukord pole veel praegugi stabiliseerunud, ja teda ei või kõrvutada mõne normaalse olukorraga. Ainult pääliskaudselt vaadeldes paistab, nagu oleks revolutsioon 1917. a. oktoobri võiduga lõppend, et nüüd ainult uue riigi päälisehitus end täiendab. Tõelikult 1917. a. aland revolutsioon pole üldse veel lõppend. Mitmesugused arengufaasid N. Vene sisemises elus ja kujunemises moodustavad ainult suure kapitalistliku maailma vastu suunatud revolutsiooni lainetusi. Siin pole paljas poliitiline ümberpaigutamine, vaid laialdane sotsiaalne mulistus, milles muutub Venemaa kogu ühiskondlik ja tulunduslik nägu. Nagu suur kodanline Prantsuse revolutsioon kestis üle 20 aasta, enne kui jõuti uue riikliku ja tulundusliku päälisehituseni, nii ka Vene revolutsioon võib kesta aastakümneid.

See, et N. Vene on ikka veel revolutsioonilises sõjaseisukorras, võiks ehk õigustada mõningatki säälsset asjaolu, näit. enamlist diktatuuri. Ükski revolutsioon ei saa olla demokraatne ja diktatuurita, isegi siis, kui ta eesmärgiks on demokraatia

ise. Teisalt ka sotsialistlik proletariaat on veendumusel, et demokraatia pole veel mingi ideaal isendas ja et tee sotsialismi läheb ikkagi proletariaadi diktatuuri kaudu. Aga siiski tungitakse ka marksistlikult poolelt Vene diktatuurile ägedasti kallale, ja marksistidena oleme veendund, et meil on õigus. Sest kui marksistid tunnustavad ja peavad koguni möödapääsematuks proletariaadi diktatuuri, siis on mõistetud sellena ikka *enamiku* maksmapandud ülivõimu. See on õieti kindlaim demokraatia funktsioon. Vene proletariaadi diktatuur ei arvesta aga alati isegi kommunistliku partei enamikku, kõnelemata kogu proletariaadi enamikust. See ei ole proletariaadi diktatuur. Põhimõtteliselt see jääb ikka hirmuvalitsuseks, kandku ta tegevust ükskõik kui suur idealism või püüd saavutada proletariaadile paremat tulevikku.

N. Vene on käind juba ligi 15 aastat oma vaevarikast teed. Meile ei paista enam ta sennise ometi mingisuguse edu juures täiesti võimatuna, et ta võib jõuda ka praegusel enamisel teel kunagi sotsialistliku ühiskonnakorrani. Iselaadsete tulunduslike olude, vajalikkude toorainete ja produktioonijõudude hulga ja küllalt avara maa-ala juures üksikki kapitalistlikust maailmast piiratud maa jõuab ehk teostada sotsialismi. Aga, nagu N. Vene elavalt näitab, see tee on kohutavalt raske, nõuab piiritut kannatust ja lugematuid ohvreid. Kas see on loomulik? Kas see on otstarbekohane? Nagu sotsialism nõuab ratsionaalsust tulunduses, nii ta nõuab seda klassivõitluseski. Demokraatlik tee võib näida pikem kui tee vägivalda kaudu, aga ta on kahtlemata tee vähesemate ohvritega. Teiseks, vägivaldne tee, mis põllutulunduslikul Venemaal on vaevu võimalik, tööstusmail, kes ei saa end isoleerida välisilmast, oleks veelgi raskem ja koguni võimatu. Nii isegi siis, kui N. Vene katse õnnestub ja kogu maailma proletariaati klassivõitluses innustab, ta ei või muuta kogu maailma proletariaadi klassivõitluse poliitilisi meetodeid.

Oleme tunnistajaiks kurvale tõsi-

asjale, et Vene revolutsiooni tõeline olemus ja tähendus sotsialistlikule tööliskonnale suurel määral on läind kaduma. Seda on põhjustand kõigi maade kommunistlikud parteid oma lõhkuva tegevusega. Kommunistid on ikka kujutand olukorda N. Venes paradiislikuna ja Vene enamlist taktikat levitand kui ainuõiget meele-tute putšide ja demagoogilise propagandaga muilgi mail. Sellele on sotsialistid igalpool pidand astuma ägedalt vastu, mõistma hukka sellise taktika ja purustama illusioonid tööliste ja talupoegade paradiisist. Võitluse ägeduses on aga mindud niivõrd kaugele, et tõeline olukord N. Venes ja Vene revolutsiooni tähendus pole leidnud tihtigi enam objektiivset käsitlust ja on tänapäeval küllalt veendumd sotsialiste ja sotsialistlike parteide häälekandjaid, kes tunnevad lausa kahjurõõmu igast N. Vene ebaõnnestund samust. Nõnda ühelt poolt kommunistide enamline taktika ja väärkäsitus proletariaadi diktatuurist ja teiselt poolt, tõsi küll hoopis vähemal määral osa, sotsialistide liig kaugel leminev vasturünd on põhjustand praeguse proletariaadi ühtlusetuse. Mitte eesmärk ei ole, mis lahub sotsialiste ja kommuniste, see on meil mõlemil ühine — sotsialistlik ühiskond, vaid ainult tee, millega eesmärki saavutada. Ühtluse loomine enda keskel on proletariaadi tänapäeva kui ka lähema tuleviku tähtsamaid ülesandeid. Me ei usu, et seda saaks luua kergesti ja lühikese ajaga, aga juba praegu on selgesti näha, et vajadus ühtluse järgi mõlemal pool järjest kasvab. Järjest tugevnev kapitalismi rünnak fašistliku meetodiga ja järjest raskenev tulunduskriis paratamatult suruvad proletariaadi ikka kompaktsemaks massiks.

Proletariaadi ühtluse kahtlemata kõige raskemaks ja tähtsamaks probleemiks on kestva Vene revolutsiooni otstarbekohane lahendamine. Kuigi me mitmetigi ei saa jagada selle revolutsiooni minevikku ja olevikku, ometi peame hindama vaevarikast tööd, mis sääln on tehtud aastatega. Meeletu oleks tahta näha selle kokkuvarisemist. See tähend-

daks kogu maailma hirmust kapitalistlikku reaktsiooni, milles kannataks kogu maailma proletariaat. Vene revolutsioon ei või minna oma arengus tagasi, ta peab jõudma sotsialismini. Peab jõutama teostada praegune tulunduslik kava, sest ainult tulunduslike olude avardudes mass oma enamuses võib hakata teadlikult ja kindlalt pooldama revolutsioonilist teed. Siis sennine türannia osutub tarbetuks ja võib anda maad töölisklassi juhtivale demokraatialle või tõelisele proletariaadi diktatuurile.

Niisugune praktiliselt teostatav ja kõige ratsionaalsem tee Vene revolutsiooni lahendamiseks määrab sotsialistide suhtumise N. Vene küsi-

musse. Hoolimata kõigist paratamatuid taktikalistest vastoludest 3. internatsionaali ja kommunistlikkude parteidega Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal mitmel korral oma kongressidel on selgesti avaldand, et ta kaitseb Vene revolutsiooni ja selle praegusel kujul kapitalistlikkude püüete ja kodanlise reaktsiooni vastu. Et neid sümpaatiavaldusi viia praktilisse sotsialistlikku poliitikasse, selleks on vaja meie endigi keskel selgitada Vene revolutsiooni õiget olemust ja tähtsust. See töö on proletariaati ühtlustav ja viib Vene revolutsiooni reaalse õnnestumisega kogu maailma tööliskonna märksa soodsamasse positsiooni.

NEEME RUUS

Norra töölisnoorte liikumine

Norra töölisparteid (kaks sotsialistlikku ja üks kommunistlik) ühinesid 1926. aastal ühiseks tugevaks töölisparteiiks (Det Norske Arbeiderparti), mis ühinemisel tehtud kokkuleppe kohaselt ei kuulu kumbagi internatsionaali, kuid mille poliitika on suunatud Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali järgi. Pisike osa kommuniste siiski ei olnud rahul Norra töölisliikumise ühtlustamisega ja jäi edasi teotsema, kuid see parteike ei mängi mingit osa säälses töölisliikumises. Töölisparteiisse aga kuuluvad kollektiivselt ka ametiühingud, nii et Norra Töölispartei haarab endasse kogu maa töölisliikumise, pääle töölispordiliikumise, mis esialgu (kuni 1929. aastani) kuulus Kommunistlikku Spordiinternatsionaali. Töölispartei, mis juhib kogu töölisklassi poliitilist ja majanduslikku võitlust, on varustatud mitmekesiste võimalustega võitluse edukaks teostamiseks.

Parteil on tugev ajakirjandus. Partei pühapäevikandja „Arbeiderbladet“ mis ilmub juba 48 aastat, ilmub 50.000 eksemplaris 12-leheküljelisena, laupäeviti koguni 36—48 lk. Olgu tähendatud, et Norra rahvaarv on Eesti omast ainult 2½

korda suurem, ligikaudu 2.798.000 elanikuga. Sisemaal ilmub parteil 42 ajalehte, neist 25 päevalehte, loomulikult on igal kutsealal veel omad ametiühingulised ajalehed.

Noorsotsialistlik liikumine on Norras tugev nagu iga muugi töölisliikumine. Liidul on üle maa umbes 275 ühingut enam kui 15.000 üksikliikmaga. Oslos üksi on 10 ühingut 1.300 liikmaga. Nagu partei, nii ei kuulu ka Norra Töölisnoorsoo Liit kumbagi internatsionaali.

Oslos kahjuks ei saand küllalt lähedalt isiklikult tutvuda säälsete seltsimeestega, kuna norra seltsimeeste võõrkeelte oskus on üsna väike. Sellepärast pidi tarvitama tülakat tõlkimist.

Eriti torkas silma Liidu tegevuses eeskujulikult korraldatud *militarismivastane agitatsioon noorsõdurite seas*, olgugi et sõjaväeteenistus meiega võrreldes on Norras mitmekordselt kergem: sõjaväeteenistuse aeg on kõige enam kuus kuud!

Liidul on olemas hulk mitmekesiseid brošüüre sõjavastase tekstiga, mida levitatakse just noosõdurite seas ja milles selgitatakse riikliku kaitse ja sõjaväe õiget palet ning tuletatakse meelde, et ka sõduri vor-

mis tuleb jääda tööliseks ning õppida sõjakunsti ainult selleks, et see rakendada hiljem tööliisklassi teenistusse. Töölisnoorsoo Liit annab välja ka erilist „Söduri Ajalehte“ (Soldat-Avisen), milles piitsutatakse armetult nii Norra kui ka teiste riikide sõjaväelist korraldust, antakse pilte kõrgemate sõjaväelaste elust ja paljastatakse igapidi sõjaväe pahesid. Tehakse selgeks, et sõjavägi on olemas ainult kodanlike klassi ja ettevõtjate kaitseks. Ajalehes tuuakse rohkesti karikatuure kõrgemaist sõjaväelastest jne. Kaastöölisteks ei ole ainult noorsooliikumise tegelased vaid ka sõdurid ise, kes saadavad väeosadest palju huvitavat materjali. Ka on Töölisnoorsoo Liit kirjastand sõdurite jaoks mitu trükki „Marsilaule noorsõdureile“, kus loomulikult ei puudu „Internatsionaal“, „Sotsialistide marss“ ja muud võitluslaulud, kuid ka tuntud isamaalaulude „tõlkeid“ noorsõdureile. Neid laule lauldakse laialt. Igatahes ei ole karistatud kedagi sõjaväe arvustamise ega narrimise eest, ei julge ka sõjaväeline ülemus teha takistusi sõdureile osavõtmisest koosolekuil jne.

Sellise järjekindla agitatsiooni tulemus on, et Norra sõjahärradel enam ei õnnestu sundida sõjaväelasi tööle streikivate tööliste asemel.

Liidul on päle mainitud sõidurite ajakirja ajaleht „Arbeider-Ungdommen“, mis ilmub kaks korda kuus. Selles lehes jätkub ruumi nii teoreetilistele, päevapoliitilistele, õpingulistele, organisatsioonilistele kui muile küsimustele.

Norra Töölisnoorsoo Liidu juhid töötaavad palgata nagu meilgi, samuti pole Liidul palgalisi. Loomulikult kasutatakse rohkesti ka partei aparati töölisnoorsooliikumise huvides. Töölisnoorsoo Liidul on ainult üks palgaline instruktor, kuna muu organiseerimistöö teevad maakondlikud bürood ja partei organisatsioonid.

Töölisnoorsoo ühingud on majanduslikult eriti tugevad. Linna ühinguis maksavad liikmed kuus üks kroon liikmemaksu, päle selle on iganädalased koosolekud ka liikmeile maksulised (50 ööri), mille eest antakse ka kohvi. Nii kogutakse raha

ka üüri katteks. Maal ei ole liikmeks tunduvat odavam.

Oslos olles kasutasin juhust ja võtsin osa ka ühingu koosolekust. Oli nimelt Ida-Oslo ühingu koosolek, millel on üle 100 liikme, esimene sügisooaja kestes. Sellise piduliku sündmuse tõttu saal oli kaunistatud, ja esimees kandis ette hariliku refereendi asemel ülevaate suvisest tegevusest ning näitas teid, kuidas peaks arenema talvine tegevus. Järgnesid elavad vaidlused, siis jooksvad küsimused, ja lõpuks juuakse kohvi. Ettekannete vahel lauldakse rohkesti. Paistis silma naisliikmete rohkus ja aktiivsus.

Nagu selgus esimehe ettekandest, tõmbab tööliissport hulga liikmeid eemale maailmavaatelisest kasvatus-tööst, sellepärast otsustati järgmisele koosolekule kutsuda ka tööliisspordiliikumise juhte, et pidada ühiselt nõu, kuidas rakendada ka tööliisspordi liikumist tööliikumise teenistusse, nii et see ei jääks ainult sportlikuks tegevuseks, vaid oleks igakülgelt klassivõitluse teenistusse.

Norralane ei taha püsida kaua kinnises ruumis, ja talvel pakub loodus määratud võimalusi suusatamiseks, suvel võib kõiki linnast välja mägede kõrgus ja kaljude metsik ilu, orgude sügavus ning fjordide sügav, tumesinine vesi. Kõike seda arvestavad töölisnoorte ühingudki, ja seetõttu ühingute tegevus suvel on siirdunud loodusse. Korraldatakse puhkepäeviti ekskursioone mägedesse, mõnikord ka telkidega, ning tihti korraldatakse väljasõituisid lahtistel autodel. Oomaja mäestikes ja looduslikult kaunites kohtades ei ole veel palju, vähemasti Oslo ümbruses neid ei ole, kuid Trondhjemi ümbruses on neid ometi. Ka võorad võivad neis oomaja leida. Kuna kodanlistel noorteühinguil ei ole suvekodusid küllalt, asutati „Noorsoo Oomajade Liit“, mille sihiks on koondata kõiki noorsooliituisid üheks koondiseks suvikodude ülalpidamiseks, kuid Töölisnoorsoo Liit lükkas lahke ettepaneku tagasi, kuna ta ei poolda mingit koostööd kodanliste organisatsioonidega. Kena ja meeldiv samm!

Mu Skandinaavia ringreisi tulemuseks on, et millegi pärast hakkas mulle Norra töölisliikumine, kaasa arvatud ka töölisnoorsooliikumine, eriti meeldima. Arvan, et meil on palju rohkem võimalik õppida Norrast kui Rootsist. Eriti meeldiv on Norra töölisliikumine kindel klassiteadvuse joon. Siin ei tunta mingit kokkulepet kodanlusega, kuid ometi

kodanlus ei julge kiusata taga töölisliikumise tegelasi ühelgi kujul.

Oma organisatsioonilise tugevuse ja ühtlusega Norra töölisklass on võitnud omale täieliku organisatsioonilise vabaduse kui ka majandusliku paremuse. Parimaks tõenduseks on septembris *tööliste võiduga* lõpnud üle poole aasta kestnud ettevõtjate päätetus palkade allasurumiseks.

HELMİ JANSEN

Vaikne revolutsioon

Vägevad revolutsioonid vapustavad ühiskonda, paiskavad segi sadandeid aastaid kindlaks kujunenud vahekorrad. Nagu maavering ülevalt toob alla kõrgemad korrad ja seega paiskab trepid ning matab inimeste kätest suuri vaevu kokku kantud ehitised.

Suur Prantsuse revolutsioon pani järsult lõpupunkti keskajale, löi jalad alt Euroopa hiilgavamal monarkitroonil, samuti kui puuderdatud ning parukastatud muretult aadliseisusel ja tõstis valitsusele kolmanda seisuse, juhtimisest ja mõjust kõrvalseisnud klassi.

Umbes sada ja veerand aastat hiljem pühkis Vene revolutsioon ühekorraga avaliku elu areenilt klassisid, kes hariduse, kultuuri, intelligentsuse, nagu ka aineliste varade eesõigustatud omanikena kandsid ja valitsesid elu. Kustki sügavusest kerkisid nende asemele teised kihid, teised inimesed, tundmata suurused senises ajaloo ratakikus. Mis nägu maailm võtab niisuguste uute isandade juhtimisel, selgub tavaliselt alles mõni sajand hiljem.

Kuid revolutsioonid sünnivad mitte ainult veriste pööretena, vaid ka rahulikkude arengutena. Nende viimaste tulemused pole mõnikord mitte vähem revolutsioonilised ega kaugeleulatavad, kui vägivaldsete riigipöörete vapustused. Nii areneb pikkamisi, kuid kindlalt töölisklassi võidukäik valitsevast valitsejaks Lääne-Euroopa tööstusriikides.

Vaikse revolutsioonina teostub Aasia ja Aafrika rahvaste tõus, mis

ähvardab Euroopale tagasi juhatada ta kitsad Aasia poolsaarte piirid, kust ta enda haaravad käed on väljajäetud sirutanud kogu maailma valitsemise järele. Vaiksel, kuid kindlalt teostub kiriku maailmavalitsemise langus. Paavsti vanne, mis veel mõnisaada aastat tagasi inimesele tähendas elu või surma, igavest hukatust, on muutunud muuseumiesemeks, huvitavaks tõenduseks, kuhu pimedusse võib eksida enda piire mittevaistev inimvaim.

Kuid rõhutatud rahvaste, rõhutatud rahvaklasside tõusu kõrval, sellega rööbiti näeme vaikse revolutsioonina veel ühte liikumist, mis töötab tuua enneaimatuid tulemusi ja põhjani muuta maailma praegust nägu inimvahelises kooselus. See vaikne revolutsioon on ühe inimsoo tõus, rõhutatud ja põlatud naissoo tõus. See revolutsioon on ulatuselt suurim, mis kunagi on üle elatud maailma ajaloo, sest ta juured kinduvad kõigis klassides, kõigis rahvastes. Tegu on mitte vähema, kui tervelt poole inimsooga. See vaikne revolutsioon on alles väga algul ja tema tulemusi võib vaid aimata, kuid kaalul on mitte vähem kui kogu ühiskondliku kooselu näo muutmine. Nagu teistegi revolutsiooni minevatel klassidel ja kihtidel on naissool võita kõik, kaotada ei midagi.

Võrk ajaloolisest alaväärtuslikkuse teadvusest, eelarvamustest, igavesest alistumise sundusest, rippuvusest, mis naise ümber on põimunud tuhandete aastate kestvusel, on rebenemas ja tema silmustest

välja vaatamas uus ärkav inimnägu. Veel ei ole aga selle võrgu tihe kude järele annud, veel alles raputab temas siplev olevus köidikuid ja veel peab kogema seegi, kes ühest silmusest välja pääsenud, et veel sada teist teda on ootamas, valmis iga silmapilk ta ümber kokku tõmbuma.

Nende silmuste valusat tugevust saab tunda naine, kes iseseisvat kutsetööd tehes arvab enda pääsena ole-

likku huvi töö vastu. Silmuste kitsust tunneb valusalt naine, kes tõsiselt võtab ilusaid sõnu pühadest emakohustest ja peab kogema, et ühiskond naisest kui emast vähe- matki ei hooli, vaid et ema maksab midagi ainult mehenaisena.

Kuid vaikne, suur revolutsioon läheb oma rada hoolimata mahajäävatest inimohvritest. Revolutsioon ei ole palju kunagi hoolind ohvritest, vaid tema jumalad on janune-

Uus Venemaa.

Põlluharimine traktoritega — traktorijuhlideks naised.

vat alandavast majanduslikust ripuvusest, kuid peab kogema, et tema töö ja kohustuste koorem äkki on kasvanud kahe-, isegi kolmekordseks, et perekonnas ei jõduse töö, ei lapsesünnitamise ega ravimise, ei mehe eest hoolitsemise raskused karvõrdki pole vähenenud, selle eest aga kasvand ta majandusliku kaastatutuse osa ja vähenend võrdselt mehe osa. Silmuste kitsust tunneb tütarlaps kurnavas ja juhuslikus palgatöös, kus tema tööjõudu kasutatakse seni, kui ta on noor ja töötab odava jõuna, kus tal ei ole eeldusi tõusuks ega oodata temalt isik-

nud niihästi verd kui purustatud eksistentse. Ühed langevad, teised jäävad püsima, mis tähendab üksisaatus ajaloo käigu hammasrataste vahel. Kaks võimast jõudu mängib titaanimängu üksiku inimpalliga. Suur vabadusetähe, vabanemistung ühelt poolt, majanduslik puudus ja surve teiselt. Vabaduse tung ei ole kunagi kuski veel end lasknud lämmatada, kord ärganud. Mõte ükskord olla inimene ka oma ette, elada mitte enam ainult mehe kaudu, vaid elada ise oma elu, on liig meelitav ka naisele. Tema eest maksab kaalule panna midagi. Ja ma-

janduslik paratamatus — selle seletamatu ürgjõu ees on passima jäänd parimaid majandusteadlasi.

Inimmõistus pole siimaani suutnud lahendada majanduselu salapäraseid keerdkäike vähemalt selles mõttes, et ta neid oleks suutnud teadlikult juhtida. Küll on ta aga end päris kiiduvääriliselt pingutanud sotsialismi õpetuse süsteemi loomispüüete naeruvääristamiseks. Samuti on ametlik teadus kõik teinud, et naeruvääristada ühe inimsoo poole vabaduse püüdeid. Neli vägevat tegurit on ühinend naise vastu. Jumal, loodus, mees ja ajalugu. Neljakesi on nad ehitand kindla puuri. Selle võrestiku vahel pidi ja peaks veel edaspidi orav tallama ratast, mis armulikud puuriehitajad temale heaks arvasid ette anda. Jumala püha tahe, looduse vägev seadus, mehe heaksarvav ainuvalitus, ajaloo lubi nende kolme röövrüütli lossi kivide vahel — hull oleks naine, joostes pääga vastu seda seinal!

Ja vaadakem, missugune pehme pesake selle näiliselt sünge lossi kiviste seinte vahel on ehitatud naisele. Seal kõnnib kaunis rüütli-proua, kahisevas siidkleidis ja pits-tanus, trubaduurid kiidavad ta ilu ja oma õilsa käega jagab ta krooni turniirivõitjale peol, mis peetakse tema auks. Ta hiilgab ja valitseb kui kuninganna, ainult kui väike kahtluski tekib ta truuusetuses, võib purjus või hääst sõbrast ässitatud lossiperemees ta maha lüüa kui hullu koera või välja kihutada lossist, viimaseks kerjuste kuhka.

Ta on blondpatsiline, süütu, ilus Gretchen, keda ta rüütellik Faust aupaklikult kummardab ja kellele ta laulab õrnejmaid laule, kuni... Mefistofeles teeb oma töö. Siis on ta ühiskonnast välja langend, jalaga tõukatav olevus ühes oma vördjaga, ainult veel jumala arm võib teda lunastada. Faust aga laulab teiste akende all ja Mefisto ootab roosi-põõsas, kuni tuleb tema suur silmapilk.

Ah, õilis, ilus, puutumatu püha Desdemona, kelle ainuomanik Othello tunneb järsku hävitavat kahtlust oma monopoliõiguste kurjasti tarvi-

tamises. *Kuis võiks jääda ellu sarnane raiskunud olevus, kes palja oma olemasoluga julgeb rikkuda ühe mehehinge rahu. Ta pole väärt muud saatust kui seda, mis jumalik Shakespeare temale laseb osaks saada — Othello kägistavaid käsi...

Vaikne revolutsioon seisabki selles, et nüüdseaja naine ei soovi enam olla ei trubaduuridest ülistatud lossiproua, ei süütu Gretchen ega ka Desdemona. Ta ei soovi olla see ideaalkuju, mida mehed endile on üles seadnud oma maiste mõnude ja mugavuste äärmiseks täiendamiseks, vaid see, mida tal on õigus olla — ta ise. Ta soovib perekonda, milles ta täidab teadlikult ja vabatahtlikult endale võetud kohustusi. Ta ei taha enam olla alistuv mehe või seaduse ülevõimule, vaid võrdne ja vääriline kaaslane mehe kõrval. Ta tahab olla ema püha looduse seaduse, mitte mehe armust, ta nõuab endale endamääramise õigust, nagu seda enesele on reserveerind mees sadade aastate jooksul. Ta ehitab endale ühiskonnas maja ilma trellideta, väljavaatega elu avarustesse. Et ühiskond hoopis teistsuguse näo omandab selle tõttu, ongi vaikne revolutsioon, mille käigul me praegu oleme tunnistajad.

Kas oleviku kriis on kapitalismi lõppkriis, kas kapitalism on jõudnud oma arengu lõpule, meie ei tea. KAPITALISMI KÕRVALDAMINE EI OLE KRIISI-VAID VÕIMUPROBLEEM. Kapitalismi võim ei olene ainult võimuvahendeist, mida omab kapitalistide klass, vaid ka proletariaadi, eriti päällekasvava generatsiooni — tulevikuliikumise kandja, nõrkusest või tugevusest, tema tunnetamisküpsusest ja poliitilisest ettenägelikkusest. SEDA suurendada, tähendab kapitalismi võimu nõrgendada. Gg. Engelbert Graf.

Pole õige, et proletariaadi viletsus muutub ikka suuremaks. Organisatsiooni kasvamine tõenäoliselt loob tõkkes viletsuse kasvamisele; mis aga kindlasti kasvab, on proletariaadi olemasolu kindlus.

Friedrich Engels.

Kirjandust

MEIE UUS AJAKIRI.

Uuest aastast hakkab ilmuma „Rünnaku“ kõrval meie Liidu teine ajakiri sotsialistliku mõtte süvendamiseks ja sotsialistliku teooria ning praktika paremaks tundmaõppimiseks, nimega „Sotsialistlik Võitlus“. Ajakirja toetavad kaastööga nii kodumaal kui välismaal paremad jõud. Ajakiri, mis ilmub esialgu 6 korda aastas, maksab aastas 1 kr. 50 senti. Tellimiste vastuvõtmine on aland.

Töölise Kalender-käsiraamat 1932 on varustatud iga kuu kohal luuletiste ja tsitaatidega. Rida huvitavaid pilte. Kirjutistest olgu mainitud: A. Jõeäär — Kas kriis või pankrott? Oskari Tokoi — Majanduskriis Ameerikas; Oskar Gustavson — Pilte Sotsialistliku Töölise-Internatsionaali kongressilt; Wilhelm Ellenbogen — Fašism ja sõjahädaoht; Karl Freiberg — Läbi Saksa tööstusparadiisi. Sisu on koondatud eriti tulunduskriisi ja poliitilise reaktsiooni (fašismi) küsimuste ümber, mille tõttu igähele vajaline. Hind 15 senti teeb kalendri kõigile kättesaadavaks.

L'Internationale de la Jeunesse Socialiste — The Socialist Youth International.

Nende päälkirjade all Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali sekretariaat on kirjastand selgitusbrošüürid prantsuse ja inglise keeles. Kumbki brošüür (nende sisud on samad) on mõeldud sotsialistliku noorteliikumise selgitamiseks neil mail, kus see ei ole veel küllaldaselt tugev, nimelt Inglismaal, Ameerikas ja Prantsusmaal.

Brošüürides Internatsionaali sekretär Erich Ollenhauer käsitleb Internatsionaali organisatsioonilist koostist, Internatsionaali esimees Karl Heinz võitlust fašismi vastu, Anton Kimml noortekaitset, Ernst Paul sõjavastast võitlust ja Koos Vorrink rahupüüdeid. Sinna on lisandatud ka Internatsionaali programm, põhikiri ja teateid üksikute maade organisatsioonist.

Selgitusena kohalikele funktsionääridele see brošüür (ta maksab 50 Saksa penni) on sobiv oma faktiliste andmetega.

N. A.

TALLINNA TÖÖLISTEAATER

VÄHRE TARTU 25 (VANA ESTONIA)

Etendused igal teisipäeval, neljapäeval ja pühapäeval

Praegu mängukavas: Fr. Wolff: CYANKALI; V. Katajev: MIL-JON PIINA; M. Gorki: PÕHJAS; Schurek: TÄNAV MUUSIKA

Tule ja too kaasa oma sõpru!

„RÜNNAK“, Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja. Toimetus: *Nigol Andresen, Karl Freiberg, Erik Tuiman*. Vastutav toimetaja ja väljaandja *Mihkel Mihkelson*. Ilmub Tallinnas kord kuus päale juuni ja juuli. Tellimishind: aastas 1 kroon 50 senti, 6 kuud 80 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31. — Postkast 367.

Kirjastus o.-ü. „Täht“ trükikoda Tallinnas.

ESTI

RAHVUSRAAMATUKOGU